

Rundvandring på Loka Brunn

Loka Brunn började sin historia 1720 i en tid då de sjukvårdande resurserna i landet var små och många sökte vård vid olika kurorter ute på kontinenten. Det fanns därför behov av hälsobrunnar även i Sverige.

Namnet Loka kommer troligen från det fornnordiska ordet lokr (norska lökr) som betyder vattensamling eller vattendrag. Våra byggnader ligger mellan ”lokera” – sjöarna eller vattensamlingarna.

Loka Brunn fick sina kungliga privilegier den 3 oktober 1759, utav kung Adolf Fredrik. Detta innebar att man fick en egen lokal ordningsstadga och kunde döma gäster som bröt mot denna. Man fick exempelvis inte bära vapen eller spela kort under gudstjänsttid, inte heller vara ute på natten.

Adolf Fredrik var den förste kungen som besökte Loka och året var 1761. Vid gästgiveriet i Fellingsbro fick man uppåda 280 hästar till sällskapet. Kungen skulle bota sin migrän genom att bland annat bada och dricka 6-8 liter vatten per dygn under sin tvåveckorsvistelse.

Byggnaderna

De äldsta byggnaderna vid Loka är från 1700-talet. Ombyggnader, och i en del fall flyttningar, har gjorts under årens lopp. De äldsta husen är givetvis klassade som byggnadsminnesmärken. Hela miljön vid Loka har ett musealt kulturhistoriskt värde och skall bevaras.

1700 talet

Kungsköket, Alkvettern, Prästgården, Rockesholm, Mangelboden (flyttad), Lilla matsalen (Lokasalen), Kungsbyggnaden, Bondeska huset, Gröna Villan och Flaskfodret.

1800 talet

Kyrkan, Dalen (flyttad), Bergstrahlska Huset, August Stuga, Kamrersbostaden, Charitéen, Hvilan och Parkvillan.

1900-1930 talen

Finnhyttan, Källebacken, Fotoateljén, Pappershandeln, Doktorsåsen (Läkarvillan), Villa von Essen, Skogshyddan, Stora och Lilla Societetshuset, Konditoriet, Missionshuset och Handelsboden.

1930- 1990 talet

Stora matsalen, Värmlandsgården, fd badhus och sporthall, Kongresshallen Victoriasalen, Byn och Gustav III:s paviljong.

Rundvandring

Nu följer en kort beskrivning på en rundvandring som kan vara trevlig att göra i vår historiska miljö. Många av husen byggdes av privatpersoner under 1700- och 1800-talen. Husen skänktes eller köptes senare in till brunnen. På brunnens södra del höll de betalande gästerna till.

I fyra av de äldsta husen på brunnsområdet ryms idag Sveriges Kurortsmuseum. Ett museum som skildrar brunnarnas historia från medeltiden fram till dagens historia.

Rockesholm och Alkvettern

Hus som byggdes av ägarna till herrgårdarna med samma namn, som sommarbostäder. Den senare ansågs vara den mest komfortabla byggnaden då kung Adolf Fredrik besökte Loka år 1761. Här bodde den kungliga familjen 1761 och 1762.

Prästgården

Var från början förmodligen ett badhus (Östra eller Lilla badhuset). Huset såldes på lotteri, vinnaren blev en kyrkoherde på lott nr 13. Han donerade huset till brunnen mot att brunnspredikanten skulle få disponera ett av rummen i huset.

Parkvillan

Huset byggdes 1897 och ligger vid Kungsträdgården.

Kungsträdgården

Anlades av Adolf Fredrik och hans kungliga familj 1761-1762 och återskapades 1995.

Kungsköket

Byggdes i samband med att kung Adolf Fredrik besökte brunnen 1761. Detta år renoverades Örebro slott och arbetare därifrån blev kommenderade att åka till Loka för att uppföra detta kök. Köket har använts som kök ända in på 1920-talet. Idag används köket dels som en del av museet men även till bakning.

Finnhyttan

Byggdes år 1900. Här bodde operasångerskan Kristina Nilsson då hon besökte brunnen tidigt detta århundrade. På denna plats låg tidigare den första kyrkan.

Villa von Essen

Byggt 1905 av Hellefors Bruk AB. Uppkallat efter dåvarande riksmarskalken, friherre Fredrik von Essen.

Mangelboden

Är det gamla brunnshäktet och används idag som entré till Victoriasalen, vår konferenslokal för 220 personer, med biografstning samt grupprum.

Värmlandsgården

Byggdes 1963 av Värmlands läns landsting och blev 1990 kontorsbyggnad.

Dalen

Byggdes som ett modernt badhus 1803, med 4 badrum på nedre planet och uppvärmningsmöjligheter för varmvatten på det övre planet.

1990 flyttades huset några meter för att byggas ihop med Värmlandsgården och blev då hotellreception.

Bergstralska huset och August stuga

Ingick tidigare i Brunnsmästarbosättningen.

August stuga beboddes av "åltfrun", som var förrådsansvarig på brunnen. Husen är från 1810-20.

Lilla Societetshuset

Byggdes för andra klassens gäster 1914. Träsniderierna på verandan föreställer

landskapsblommor. Arkitekt är G Ringström, träarbeten gjordes av Waldemar Bernhard, som även målade taket i salongen.

Bondeska huset

Byggt tidigt 1700-tal, kallades Wennerstedtska gården. Byggt av ägaren till Skogaholm, i Närke. Sålde 1833 till dåvarande styrelsemannen Carl Bonde.

Kungsbyggnaden

Uppfördes som en röd enplansbyggnad tidigt 1700-tal. Övre våningen tillkom 1860-tal. Huset är köpt för 1 000 riksdaler, 1770, och användes som Gustav III:s bostad vid hans besök här på brunnen år 1772, 1773, 1775 och 1776.

Stora Societetshuset

Byggdes 1913 för första klassens gäster. I salongerna finns bl a porträtt av kungar som besökt brunnen, styrelsemän och läkare. 1933 tillbyggdes en matsal för första klassens gäster.

I "doktorssalongen" finns namnen på finansierarna på spiselväggen.

Kyrkan

Nuvarande kyrka är brunnens tredje kyrka, byggd 1824. Även kallad promenadkyrka, där man spatserade efter att man druckit brunn. Den större av kyrkklockorna är från 1750 och har hängt på samtliga av brunnens kyrkor. Den mindre klockan omgöts 1872. Kyrkan är en sommarkyrka och i det norra rummet är inrett ett litet kyrkrum som används även vintertid för gudstjänster, dop, bröllop och andakter.

Söder om kyrkan fann man den första källan, Gammelbrunnen. Gyttjan tas fortfarande upp i detta sank område. Gyttjan är ett organiskt material; i vårt fall en gammal sjöbotten. Många sägner berättar om hur man fann det hälsobringande vattnet och hur man botat olika krämpor.

Lokasalongen

Ligger intill kyrkan och är ett upplevelserum där du kan dricka brunn och lyssna till mystiken i bergslagen.

Vattenpaveljongen

Finns mitt emot kyrkan och står över den källa som under 1800-talet försåg gästerna med vatten.

Vattensalongen

Invigdes hösten 2011 och inrymmer en unik spaupplevelse i form av bad i varma källor, bastur, behandlingsavdelning, spalounge, gym , golfhall och en spareception med butik och servering. En vattenurna från tidigt 1800-tal tillverkad av Gustavsberg står i spaloungen.

Det tidigare badhuset som nu är rivet stod klart 15 juni 1985. Byggnaden invigdes då av kung Carl XVI Gustaf.

Hvilan

Den stenrappade byggnaden norr om kyrkan, byggdes 1857 som brunnslasarett. Då bestod den av fyra salar med 14 bäddar i varje där "gratisterna" bodde. Dessa kom till Loka på bidrag och medförde oftast egen matsäck.

Charitéen

Är den röda långa längan vid sjön Norra Loken. Husen är från 1800-talet.

Konditoriet

Från 1923 var från början samlingslokal och matsal för de gäster som bodde på den norra delen av brunnen.

LOKA BRUNN